

RAŠYKIME ISTORIJĄ KARTU

Šį rudenį gimnazija paminės savo gyvavimo šimtmetį. Ji išleido daugybę abiturientų laidų, tai būtų daugiau negu antrasis Skuodo miestas pagal dabartinį jo gyventojų skaičių. Šis jubiliejus tikriausiai atkeliaus į kiekvieno skuodiečio namus, nes čia mokėsi seneliai, tėvai arba mokinasi jų vaikai, anūkai.

Ruošdamiesi šiai šventei vis dažniau atsiverčiame senus aplankus, albumus, prisimename mokyklos istoriją. Iš senų nuotraukų į mus žvelgia jauni ir gražūs buvę senosios gimnazijos mokiniai ir mokytojai. Jų likimai nebuvo šviesūs. 1939 m. pirmosios gimnazistų laidos absolventus užklupo karas. Pabaigus gimnaziją mokykla iš Skuodo persikėlė į Mosėdį. Nieko gero nežadėjo ir 1941 m. vasara, kai Sibiro link pajudėję ešelonai, žymėjo Lietuvos gyventojų genocido pradžią. Tragišką 1941 metų birželį gimnaziją baigė trečioji ir ketvirtoji abiturientų laidos. Birželio 21d. buvo išlaikytas paskutinis egzaminas, tačiau džiaugsmą aptemdė prasidėję trėmimai. Jie skaudžiai palietė ir gimnaziją. Ištremta buvo lietuvių kalbos mokytoja Ona Ramanauskaitė, gimnazijos inspektorius Juozas Andrijauskas su šeima, nespėjęs baigti gimnazijos Jonas Vareika ir dar keli gimnazistai su savo tėvais. Atskriejo į Skuodą ir liūdna žinia apie raudonarmiečių sušaudytą buvusį gimnazijos istorijos mokytoją Petrą Sūdžių. 1941 m. abiturientai numatytų išleistuvių nešventė. Vokiečiai Skuode atsirado jau pirmąją karo dieną, birželio 22-ą, sekmadienį. Miestas buvo sugriautas, ypač naujamiestis. Antrojo pasaulinio karo metais ir pokariu skirtingai susiklostė gimnazijos mokytojų ir mokinių likimai. Prasidėjus vokiečių okupacijai buvo suimti žydų tautybės mokiniai ir jų šeimos. Dalis buvo uždaryti netoli gimnazijos pastato Šaulių salėje. Vieni sušaudyti žvyro karjere netoli Kulų kapinių, kiti Skuodo senamiestyje, dar kiti Alkos kalne, Joskaudų miške. Vokiečių okupacijos metais Skuode buvo sušaudyta apie 500 žydų. Rugsėjo 1-ąją žydų vaikų suolai buvo tušti. Suimtas ir nužudytas matematikos mokytojas Moizė Kylis, įkalintas Dimitravo priverčiamojo darbo stovykloje gimnazijos direktorius Jurgis Lebedys, 1943 m. Štuthofio koncentracijos stovykloje, susirgęs dėmėtąja šiltine, mirė gimnazijos direktorius, istorikas Antanas Januškevičius.

Dar vienas smūgis ištiko gimnaziją traukiantis vokiečiams. Bėgdami nuo grįžtančio grėsmingo kaimyno iš Rytų į Vakarus pasitraukė dalis gimnazistų, mokytojų. Vieni atsidūrė Australijoje, Kanadoje, Amerikoje, kiti-Sibire... Tarp pasitraukusiųjų buvo daug esančių ir buvusių gimnazijos mokytojų: Eugenijus Moisejevas, direktorius Antanas Krausas, gimnazijos kapelionas Petras Patlaba,

mokytoja Stasė Čilvinaitė, lietuvių kalbos mokytoja Ona Tarvydaitė-Rozniekienė, gimnazijos inspektorius Martynas Stonys, muzikos mokytojas Kazys Motgabis (dirbo Vokietijoje Vasario 16-ojoje gimnazijoje), geografijos mokytoja Onutė Kulvinskaitė-Mickevičienė, pradinės mokyklos mokytoja Emilija Jazbutienė. Vakaruose atsidūrė ir didelė dalis gimnazijos pirmos ir antros laidos abiturientų.

Pokario laikotarpis mokyklai taip pat nebuvo lengvas, nes antroji sovietizacija, pasipriešinimas jai, tautos supriešinimas nepraėjo be pėdsakų. Dalis mokinių ir mokytojų pasitraukė į Vakarus, kiti įsijungė į pasipriešinimo kovą, dar kiti kartu su tėvais ištremti į Sibirą. Pokario kovose žuvo šios mokyklos mokinė, tuo metu dirbusi mokytoja Šliktinėje P. Pukelytė, mokytojas J. Kvieža, dirbęs Šatraminų pradinės mokyklos vedėju. Areštuotas gimnazijos lietuvių kalbos mokytojas Adolfas Nezibitauskis, įkalintas Vorkutoje, Abezės lageryje. Tremtyje mirė ir gimnazijos steigėjai Antanas Šilgalis ir jo sūnus Ignas (gimnazijos moksleivis), Valerijonas Vaitkevičius, 1949 m. tremtyje atsidūrė mokytoja Emilija Jazbutytė, buvęs gimnazijos kapelionas Jonas Ilskis, Tadas Budraitis, Skuodo parapijos klebonas Stanislovas Vaitelis, 1951 m. ištremtas mokytojas Juozas Raciū.

Pamažu gyvenimas stojosi į normalias vėžes, nors vilties nebuvo daug. Nutilo šūviai, žuvo paskutiniai partizanai, iš tremties grįžo kaliniai-beteisiai, benamiai, į kuriuos dar ilgai žiūrėta kaip į „liaudies priešus“. Kiti amžiams paliko svetimoje žemėje, o mes savojoje žemėje kūrėme naują gyvenimą. Naują gyvenimą kūrė ir mokykla.

Gimnazijos istorijoje tarsi spalvotoje mozaikoje įrašyti skaičiai, faktai, žmonių likimai, klaidos, nusivylimai ir laimėjimai. Tikriausiai daug dalykų liko ir neužrašyta.

Pasitikdami savo gimnazijos šimtmetį ne viską galime tiksliai atgaivinti, nes metai, žmonių vardai, įvykiai kartais pasimeta istorijos labirintuose. Todėl kreipiamės į laikraščio skaitytojus, į tuos, kurie bet koku metu mokėsi gimnazijoje, arba vėliau pavadintoje Skuodo 1-oje vidurinėje mokykloje, kad padėtų laiškais, nuotraukomis, prisiminimais atkurti kuo tikslesnę mokyklos istoriją. Bet koks Jūsų prisiminimas ar nuotrauka padės išsaugoti gimnazijos, kurią Jūs baigėte, istoriją. Laukiame laiškų, skambučių arba prašome užėiti į mokyklą, visus išklausysime ir iš anksto tariame Ačiū.

Kontaktai:

tel.844073243,844073251,861434232

e-paštas:gimnazija.zadeikis@gmail.com

Pr. Žadeikio gimnazijos šimtmečio minėjimo darbo grupė